

Tuinjudaspenning (*Lunária ánnua* L.)

Slechts drie soorten

Het geslacht Judaspenning (*Lunária* L.) behoort tot de familie van de kruisbloemen (*Cruciferae*). Het is een klein geslacht, dat maar drie soorten omvat: *Lunária telekiána* Jáv., *Lunária redíva* L. en *Lunária ánnua* L. De eerste, *L. telekiána* Jáv., heeft zijn oorsprong maar in een klein gebied liggen, het oosten van Albanië. *L. redíva* L., bij onze zuiderburen Wilde judaspenning genoemd, heeft zijn oorspronkelijk verspreidingsgebied in een groot deel van Europa liggen: Midden-, Zuid- en Oost-Europa. Komt ook voor in het oostelijk deel van België. Onze tuinjudaspenning, tenslotte, is afkomstig uit Zuid-Europa. Het is een van de weinige soorten van de kruisbloemenfamilie die als zaaiplant voor de tuin wordt toegepast. Maar dan ook een heel geschikte zaaiplant, want wie hem eenmaal in de tuin heeft, hoeft zich geen zorgen meer te maken voor het instandhouden van de soort, want de planten zaaien zichzelf heel gemakkelijk uit en nemen het niet zo nauw wat de grond betreft.

Namen

Tuinjudaspenning heeft zijn naam te danken aan de vorm van de vruchten. In het Duits is het Silberblatt, dat verwijst naar het tussenschot van de vrucht, dat aan de plant blijft als de zaden zijn afgevallen. Het heeft een zilverachtige glans. De Fransen hebben uiteenlopende namen zoals medaille de Judas en monnai de pape. De Britten noemen hem money-flower of pennieflower, ook wel sattin. En in Oost-Friesland, in Duitsland, tenslotte, spreekt men van Brillen.

De wetenschappelijke naam van het geslacht verwijst naar de vorm van de zaden. *Lunária* is afgeleid van het Latijnse *lunarius*, dat maanvormig betekent.

Wortels met verdikkingen

Van de drie genoemde soorten is de tuinjudaspenning de enige die niet overblijvend is. De plant kan één- tot driejarig tot vruchtvorming geraken. In ons land is de plant over het algemeen tweejarig. Aan het wortelgestel treffen we sponsachtige verdikkingen aan. Die dienen niet om te overwinteren, want in het gebied van oorsprong, het Middellandse-zeegebied, komen ze ook voor aan eenjarige planten. In de verdikkingen worden reservestoffen opgeslagen om in tijden van droogte de bloemen en vruchten van voldoende

voedsel te kunnen voorzien. Tegen de tijd dat de zaden rijp zijn, zijn de reservestoffen veelal geheel verbruikt.

Violette of witte bloemen

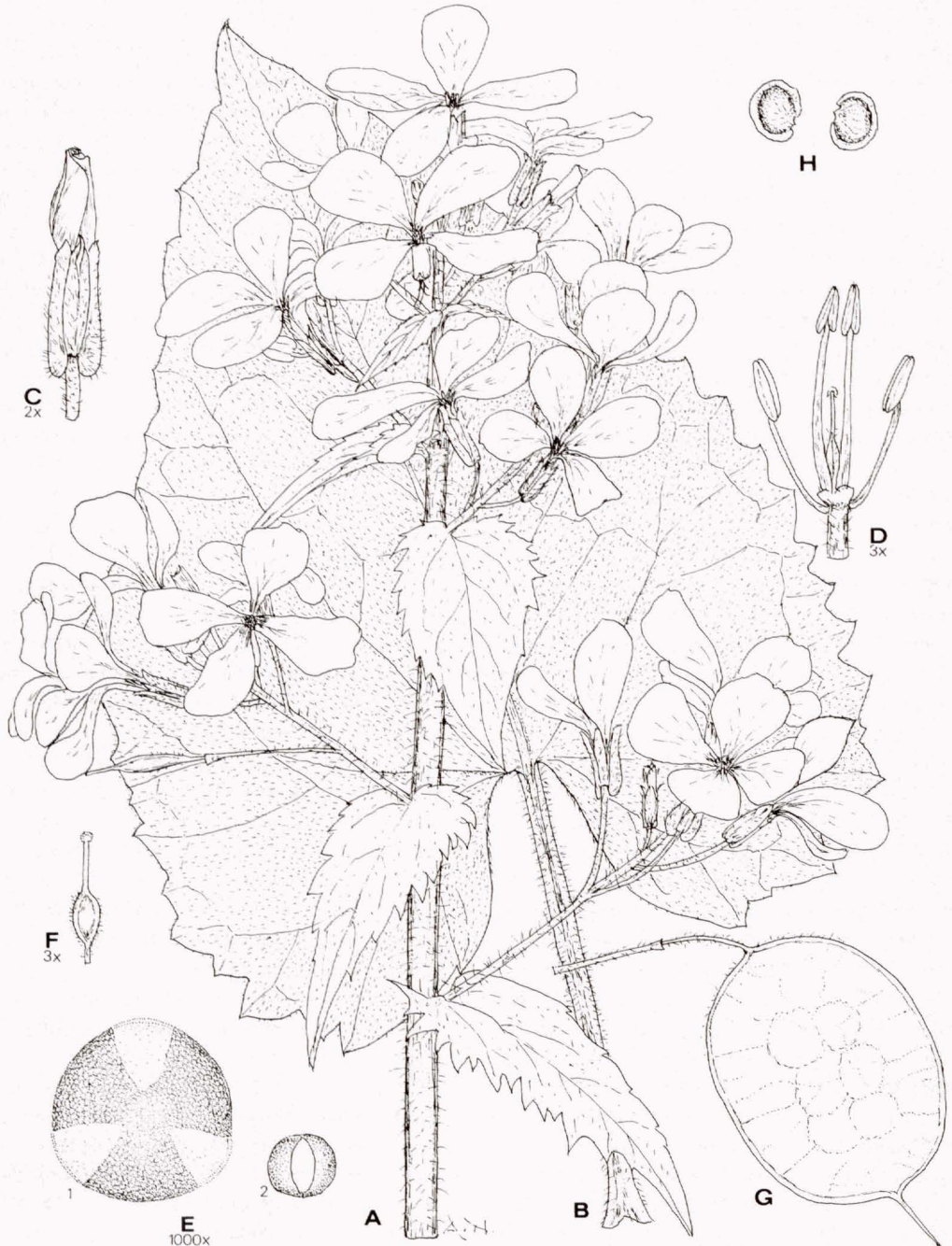
De plant heeft stevige rechtopstaande stengels, die met een lange afstaande beharing zijn bezet.

De bladeren zijn breed-hartvormig en hebben een onregelmatig grof getande rand. Aan de bovenzijde zijn ze zacht behaard, aan de onderzijde behaard op de nerven. Onder aan de plant zijn de bladeren lang gesteeld, boven aan de plant zittend.

De bloei van de tuinjudaspenning vangt aan in mei en zet zich voort tot in juli. De bloemkleur is violet of wit. Van de violette bloemen is de kelk ook violet maar met een donkerder tint. Die van de witte bloemen zijn de bladen wit, naar de punt overlopend naar lichtgroen. De zijdelingse kelkbladen, ze staan voor de korte meeldraden, zijn zakvormig. De twee andere kelkbladen zijn korter. De helmknoppen van de korte meeldraden rijken tot aan de stempel, ze staan iets naar buiten, waardoor er niet zo gauw zelfbestuiving ontstaat. Het nectarium vinden we onder in de bloem. Het ligt ringvormig rond de voet van de korte meeldraden. De kroonbladen hebben aan het begin een smal gedeelte, nagel genoemd. De nagels worden door de rechtopstaande kelkbladen dicht bij elkaar gehouden en vormen een geleiding voor de insekten-tong naar het nectarium. Bezoekende insekten moeten nu met de tong tussen de meeldraden door en langs de stamper om de nectar te kunnen opnemen. De bloemen verspreiden een niet zo aangename geur, die tegen de avond en 's nachts intensiever wordt.

Opvallende vruchten

Na de bloei vormen zich opvallende vruchten aan de plant. Het vruchtbeginsel groeit na bestuiving uit tot een eivormig hauwtje. Als de zaden rijp zijn laten de beide vruchtkleppen los en blijft het tussenschot van de vrucht aan de plant zitten. Na het opengaan van de vrucht blijven de maanvormige zaden nog een korte tijd aan de tussenschotten hangen. De gedroogde tussenschotten hebben een zilverglans en zijn zeer geschikt om in droogboeketten te worden verwerkt. Als de zaden op de grond zijn gevallen gaan ze spoedig ontkiemen. Ze blijven ongeveer vier jaar hun kiemkracht behouden.

Tuinjudaspenning (*Lunária ánnua* L.; syn. *L.biénnis* Moench)

A bloeiwijze en bladen boven aan de plant; B blad onder aan de plant; C ontluikende bloem; D meeldraden; E stuifmeelkorrel: 1 polair, 2 equatoriaal; F stamper; G vrucht; H zaden.